

Äänitteen kesto: 30 min

Litteroitu: Tutkimustie Oy 25.4.2022

Puhujien merkinnät: Ville

Jyri

Eeva

Muut merkinnät: ... Puheenvuoro jää kesken, jatkaa puheenvuoroa

(-) Pois jäänyt sana tai sanan osa

(--) Pois jäänyt jakso

(sana) Epäselvä sana tai jakso

[hakasulkeet]Litteroijan kommentti

[rauhallista tunnusmusiikkia]

Ville: Tämä on Hyvä kysymys. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan podcast, joka auttaa päättäjiä tekemään parempia päätöksiä. Minä olen toimittaja Ville Perttula.

[rauhallista tunnusmusiikkia]

Ville: Tällä kertaa me pureudutaan siihen, miten Venäjän suhtautuminen Pohjoismaihin on muuttunut, ja millainen on Venäjän mielestä hyvä naapuri. Vieraana mulla on täällä Ulkopoliittisen instituutin tutkija Jyri Lavikainen. Tervetuloa.

Jyri: Kiitos.

[rauhallista tunnusmusiikkia]

Ville: Te aloititte kaksi vuotta sitten hankkeen, jossa tutkittiin muun muassa miten Venäjä suhtautuu Pohjoismaihin. Ja harvoin tutkimushanke muuttuu tällä tavalla ajankohtaiseksi kuin nyt on käynyt. Tosin traagisesti, kun Venäjä aloitti helmikuussa laajamittaisen hyökkäyksen Ukrainaan. Jos sä Jyri ajattelet nyt tätä tutkimusaineistoa, niin oliko nämä Venäjän hyökkäyksen merkit nähtävissä siinä?

Jyri: No on siellä kyllä paljon semmoisia heikkoja signaaleja. Että en mä usko, että tämä suurimmalle osalle, ylipäätään asiantuntijakenttään tullut valtavana yllätyksenä. Että ne tietyt merkit siitä, että miten Venäjä on kehittymässä koko ajan autoritaarisempaan suuntaan, miten sen vaatimukset naapurimaitaan kohtaan on kasvaneet koko ajan suuremmiksi, ja myös se valmius käyttää sotilaallista voimaa, niin kaikkihan nämä on tiedetty jo aikaisemmin. Siinä mielessä se ei tullut varsinaisesti yllätyksenä, vaikka monille se ehkä ei ollut se todennäköisin vaihtoehto, jota he ajattelivat. Johtuen juuri näistä Venäjälle koituneista seurauksista.

Ville: Tässä tutkimuksessa te analysoitte muun muassa venäläisiä turvallisuusasiakirjoja ja -keskustelua. Näkyykö tässä aineistossa Venäjän puhutavan muuttuminen aggressiivisemmaksi?

Jyri: Niin aineistohan koskee Suomea, Ruotsia, Norjaa ja Tanskaa. Että jos me oltaisiin analysoitu Ukrainaa, niin silloinhan sieltä olisi tullut ihan eritasoista settiä, kun mitä meidän suuntaamme. Mutta on siinä sellaisia tiettyjä huomioita. Jos katsoo, että miten Venäjä esimerkiksi suhtautui Norjaan, niin sanotaan vuoteen 2014 asti Venäjä kuvasi Norjaa suunnilleen ylimmäksi ystäväksi lähestulkoon. Se on tietysti tietynlainen retorinen keino saavuttaa Venäjän intressejä läpi, että yritetään esittää Venäjä ja Norja hyvinä naapureina, vaikka taustalla puuhaillaankin sitten kaikenlaista. Mutta joka tapauksessa puhetapa muuttui hyvin rajusti siinä vaiheessa, kun ensinnäkin Ukrainan sota alkoi. Ja sen jälkeen, kun yhdysvaltalaisia merijalkaväen joukkoja päätettiin sijoittaa sinne 2016. Tästä eteenpäin Norja alettiin esittää sotilaallisena ongelmana Venäjälle. Ja siellä alettiin tuomaan esille sellaisia väitteitä, että Norja varustautuu Venäjää vastaan sotilaallisesti ja houkuttelee Naton joukkoja sinne. Ja toimii suunnilleen Naton sillanpääasemana Venäjää vastaan. Ja samaan aikaan siellä on tullut jopa tällaisia territoriaalisia vaatimuksia liittyen Huippuvuoriin. Että se puhetapa on tavallaan kiristynyt siellä koko ajan. Ja sieltä näkyy sellainen tietynlainen trendi, ei pelkästään Norjan suuntaan, vaan oikeastaan kaikkien maiden suuntaan. Että se puhe muuttuu vähän koko ajan tylymmäksi vuosien varrella.

Ville: Eli kyseessä on yleisempi muutos, ei pelkästään Pohjoismaihin kohdistuva muutos?

Jyri: Kyllä yleinen muutos. Mun nähdäkseni sen ytimessä on Venäjän epäystävällinen suhde koko länteen. Ja Pohjois-Eurooppa on tietysti osa sitä kontekstia. Siellä on erilaisia retorisia strategioita eri maiden suhteen, mutta se yleislinja on se, että tämä on sellaista, mitä me nähdään muuallakin.

Ville: Suomessa Venäjää käsitellään usein naapuruusteeman kautta, ja muistetaan mainita tämä 1300 kilometriä yhteistä rajaa. Mutta harvemmin kuitenkaan käsitellään sitä, miten Venäjä käsittää tämän naapuruuden. Ja te kirjoititte Sinikukka Saaren kanssa artikkelin Venäjän naapuruussuhteista, niin miten Venäjä suhtautuu Suomeen naapurina?

Jyri: Joo, tämä hyvä naapuruus tai ylipäätään naapuruksellisuus, niin se on ehkä hitusen, se on käyttökelpoinen retorinen keino. Koska sehän tarkoittaa, tai sen voi kuvitella tarkoittavan pelkästään sitä itseään. Mutta Venäjä näkee siinä myös tällaisen kansainvälispoliittisen, jopa kansainvälisen lain mukaisen, termin, jonka mukaan naapureilla on velvollisuuksia. Ja käytännössä se, mitä me ollaan havaittu niistä aineistoista on se, että miten Venäjä käytännössä määrittelee sen, että mikä maa on hyvä naapuri. Niin lähtökohtaisesti sen hyvän naapuruuden ylläpitäminen on sen toisen maan vastuulla, eikä Venäjän itsensä vastuulla. Venäjä lähtökohtaisesti sanoo vaan, että se vaan reagoi siihen, mitä se toinen tekee. Eli jos se toinen toimii Venäjän kannalta ikävästi, niin silloin Venäjä katsoo olevansa oikeutettu toimimaan ikävästi sille myös. Eli sen oma, itsenäinen panos, sillä ei tavallaan ole jopa sitä, sellaista etupainotteista pyrkimystä ylläpitää hyviä suhteita, vaan se on aina sen toisen vastuulla. Että lähtökohtaisesti Venäjälle voisi sanoa, että hyvä naapuri on sellainen, joka mukautuu Venäjän intresseihin, ja tarvittaessa tottelee sitä.

Ville: Mulla tulee väkisinkin mieleen, että tässä puhutaan suometumisesta. Onko se Venäjän tarkoitus?

Jyri: Niin, suometumisesta he ei puhu. Mutta siellä on yksi aika mielenkiintoinen lähde siellä aineistossa, jossa Venäjä puhui siitä, että presidentti Paasikiven nimi on yhteydessä hyvän naapuruuden suhteiden käynnistämiseen maidemme välillä. Ja siinä viitataan Paasikiven linjaan, ja sitä kautta Paasikiven-Kekkonen linjaan. Eli käytännössä siihen kekkoslaiseen linjaan, jossa Neuvostoliiton edut otettiin huomioon. Eli välillisesti suometumiseen. Mutta eihän he tietysti halua tällaista latautunutta sanaa käyttää koskaan. Vaan he muotoilevat sen aina jotenkin itsensä kannalta positiivisesti. Eivät viitanneet siis Kekkoeseen, vaan Paasikiveen. Ja Paasikivellähän oli käytännössä eri linja kuin Kekkosella lopulta. Että Kekkonen meni paljon pidemmälle siinä, kuin mitä Paasikivi ikinä meni, tai oli valmis menemään.

Ville: Kerro vähän, että mikä on siis tämä Paasikiven linja?

Jyri: No, Paasikivi muotoili käytännössä toisen maailmansodan jälkeen, tai näiden Suomen sotien jälkeen sellaisen poliittisen linjan, jossa hän määritteli, että Venäjä on käytännössä meidän ulkopoliittikkamme keskeisin ongelma. Ja ideana on, että konflikteja on Venäjän kanssa vältettävä, tai Neuvostoliiton. Mutta Venäjähän se on edelleen. Että tämä oli se, mitä hän painotti. Ja se, miten se sitten myöhemmin kehittyi, kauan hänen presidenttiytensä jälkeen, niin käytännössä kaikkeen heidän myötäilyynsä. Pahimmillaanhan se oli 70-luvulla se suometumisen aikakausi. Silloin Kekkonen oli omaksunut sen, ikään kuin hänet itsensä Paasikiven linjan jatkajaksi. Mutta mun mielestä on ehkä syytä erottaa nämä kaksi aikakautta. Suomi oli 50-luvulla, sen suhde Neuvostoliittoon oli hyvin erilainen kuin 70-luvulla.

Ville: Haikaileeko Venäjä siis näitä aikoja?

Jyri: Mä uskon, että se haikailee. Se oli tavallaan ongelmaton, se kylmän sodan ajan suhde Suomeen. Vaikka heillä ei täällä ollut joukkoja, niin he pystyivät luottamaan siihen, että Suomi kyllä tottelee heitä. Ja ei tee sellaisia liikkeitä, mikä ei heitä miellytä. Mä uskon, että tässä nykyisessä tilanteessa, jossa lännen ja Venäjän välillä on hyvin syvä konflikti, etteikö Venäjä toivoisi, että se kykenisi kaikkien naapurimaidensa politiikkaan vaikuttamaan sellaisella tavalla, kuin Neuvostoliittokin vaikutti tarvittaessa. Että saavat heidät mukautumaan heidän intresseihinsä. Esimerkiksi tässä aineistosta tulee mieleen yksi ulkoministeri Lavrovin kommentti, jossa hän puhui siitä, että on tarve saada hyvän naapuruuden vyöhyke Venäjän rajoille. Eli vyöhyke. Mun mielestä se ei kenenkään Venäjän rajanaapurille kuulosta kovin mukavalta olla osa vyöhykettä.

Ville: Niin, se kuulostaa vähän kyllä latautuneelta. Mulla tulee tästä mieleen se, että Venäjä haluaa saada naapurimaidensa päättäjien lihasmuistiin Venäjän omat intressit. Onko tämä oikea tulkinta tästä, mitä Venäjä pyrkii tekemään?

Jyri: Lihasmuisti tai selkäydinreaktio. Käytännössä sehän on kaikista tehokkain vallankäytön muoto, että se henkilö itse tekee itsenäisesti sellaisia päätöksiä, jotka tosiasiallisesti ottaa huomioon sen Venäjän intressit. Ja hän vaan ikään kuin tulee niihin johtopäätöksiin itsenäisesti, koska hänelle on sellaista tietoa ehkä syötetty. Suomettumisenhan oli tällainen, sinä kautena kun se oli syvimmillään, niin siinähan ennakoitiin jo mitä he voisivat haluta, ja menttiin vieläkin pidemmälle, kun mitä olisi ehkä tarvinnut. Niin tähän on tietysti sille suurvallalle, joka tällaista haluaa, niin hyvin edullinen tilanne, että ei edes itse tarvitse tehdä mitään, kun se naapuri hoitaa oman suomettumisensa itse.

[rauhallista tunnusmusiikkia]

Ville: Voisi kuvitella, että naapuruussuhteissa pyritään jonkunnäköiseen dialogiin, johon kuuluu ehkä myös positiivista dialogia, mutta myös kritiikkiä. Niin miten Venäjä suhtautuu kritiikkiin? Nyt Ukrainan sodan aikana kritiikkiä on sadellut Venäjän suuntaan aika paljon.

Jyri: No Venäjä määrittelee tällaiset lausunnot aina epäystävällisiksi riippumatta siitä, että onko se oikeutettua vai ei. Se on jossain määrin absurdia, miten he käytännössä, kun he ovat toteuttaneet esimerkiksi kyberhyökkäyksen johonkin maahan, niin silloin jos siitä puhutaan, niin he itse kutsuvat sitä jotenkin russofobisen paranoian levittämiseksi. Vaikka kyllähän he itse tietävät, mitä he ovat he tehneet. Ainoa asia, jolla on väliä, on saada se heidän haluamansa vaikutus vastapuolella. Ja tällainen kritiikki on tietysti, he eivät pidä siitä, olettaisin sen takia, koska kansalaiset voi sen kuulla. Ja jos he eivät sitä kontekstia ymmärrä, niin silloinhan he alkavat ehkä suhtautua Venäjään kriittisesti myös. Ja sitä he eivät halua. Että siellä on tällainen ehkä yleisempi tavoite myös hallita sitä informaatiotilaa muissa maissa.

Ville: Venäjän näkemyksen mukaan hyvän naapurin tulisi pidättäytyä laajamittaisesta turvallisuusyhteistyöstä ja harjoittelusta Naton ja Yhdysvaltain kanssa. Näin on kirjoitettu artikkelissa, jonka julkaisitte. Niin nyt on kyllä kysyttävä, että selvisikö tästä tutkimuksesta

mitenkään, miten Venäjä reagoisi, jos Suomi tai Ruotsi liittyisi Natoon? Viittaako mikään siihen suuntaan, mimmoinen Venäjän reaktio voisi olla?

Jyri: Varmaan ainakin se, että he ovat kritisoineet sitä, tai ylipäätään Naton läsnäoloa koko tällä maantieteellisellä alueella jo vuosia. Ja heidän ydinviestinsä on ollut aina sama, ihan kirjaimellisesti, jonka he toistavat lähes liturgisesti kaikissa ministerivierailuissa ynnä muissa, että Suomen ja Ruotsin liittoutumaton status on tärkeä tekijä koko Pohjois-Euroopan ja koko Euroopan vakauden takaamisena. Ja Ruotsille he ovat ilmoittaneet suoraan, että vastatoimia seuraisi. Suomellekin nyt viime aikoina ollaan alettu puhua siitä. Aiemmin ollaan vähän pehmeämmin myös sanottu, että pitäisi analysoida tilanne uudelleen. Mutta kuitenkin he ovat aina tehneet selväksi sen, että jotenkin he reagoisivat siihen. Mutta eiväthän he sitä suoraan ikinä sano, että tekisimme juuri tämän toimenpiteen. Vaan he haluavat jättää sen ikään kuin arvailujen varaan. Ja ainoa viesti, minkä he meille haluavat välittää on se, että he suhtautuvat tähän vakavasti, ja ottaisivat niitä vastatoimia. Ja tietysti toivovat, että me huolestumme siitä niin kovin paljon, että emme tee mitään, mistä he eivät pidä.

Ville: Onko Venäjän strategia tai puheet koventunut, mitä liittyä tähän Natoon?

Jyri: Kyllä ne on koventuneet. Että jos ajatellaan vuotta 2014, jolloin Natosta alettiin puhumaan. Niin mun nähdäkseni se alkoi silloin, koska ainahan Venäjä on suhtautunut epäystävällisesti Natoon, ja se on aina halunnut sitä, että Nato ei ole missään heidän lähimaillakaan. Mutta kyllä tässä viime vuosina he ovat alkaneet puhua siitä, miten se Naton infrastruktuuri työntyy lähemmäs heidän rajoja. Ja miten siellä tehdään sotilaallista varustautumista heitä vastaan. Kaikkea tällaista. Ehkä se puhe ei ole varsinaisesti edes koventunut ytimeltään, koska he ovat aina suhtautuneet Natoon epäystävällisesti, mutta sitä on vaan tullut enemmän ja enemmän. Ja siellä on tullut tällaisia yksityiskohtaisempia kuvauksia siitä, että mitä kaikkea pahaa Nato nyt on tehnyt.

Ville: Täytyy vielä kysyä, että onko Venäjällä ystävällisiä naapureita ollenkaan tällä hetkellä enää?

Jyri: No, on aika huvittavaa, kun tarkasteli näitä ulkoministeriön materiaaleja, niin Venäjä on määritellyt ystävällisiksi naapureikseen muistaakseni Kazakstanin, Mongolian, Kiinan ja Pohjois-Korean. Ja sitten Suomea oli määritelty myös näin, että olemme todella hyvässä seurassa siellä näiden maiden kanssa. On tällainen retorinen väline tietysti Suomen suuntaan, että onhan aika selvää, että me ollaan pikkaisen erilainen maa kuin Pohjois-Korea, mitä tulee suhteessa Venäjään.

Ville: Millaisena naapurina Venäjä pitää EU:ta? Etenkin nyt, kun pakotteita koko ajan kiristetään, ja ei ainakaan nyt olla enää ystävällisiä naapureita.

Jyri: Joskus muinoin Venäjä raamitti EU:n ikään kuin joksikin strategiseksi kumppaniksi. Tämä taisi olla Medvedevin kaudella, ja me ei sitä tarkasteltu. Mutta kyllä tässä nyt on havaittu, että jo

Ukrainan sodan alkamisen jälkeen, siis 2014, niin siitä eteenpäin EU:hunkin alettiin suhtautumaan yhtä epäystävällisemmin. Ja Venäjän mukaan käytännössä EU on vähän niin kuin se toinen takapiru Yhdysvaltojen ja Naton kanssa, tällaisen Venäjän vastaisen toiminnan koordinoimisessa. Tai näin se yrittää sen esittää. He suhtautuvat EU:hun vastustajanaan.

Ville: Puhutaan vähän laajemmin Venäjän ulkopoliitikasta seuraavaksi. Putin palasi yhden kauden tauon jälkeen 2012 valtaan, jonka jälkeen Venäjän ajatukset muusta maailmasta on muuttunut. Ja puhetapakin on koventunut, tai muuttunut jonkin verran. Enää ei ole haettu niin paljon molempia osapuolia hyödyttäviä win-win-ratkaisuja, vaan Venäjällä on alettu puhua maan taloudellisesta ja poliittisesta suvereniteetista. Mitä on tapahtunut?

Jyri: Tämä win-win-ratkaisu oli sellainen retorinen keino, jota Venäjä käytti 2000-luvun alussa. Ja silloin ajatuksena oli, että tällaiset yhteisen taloudelliset hankkeet jotenkin hyödyttävät molempia. Venäjä itse asiassa puhuu näistä edelleen. Mutta se on jäänyt tämmöisenä välineenä, jolla he yrittävät ikään kuin peitellä omaa osallisuuttaan tässä Ukrainan sodassa. Ja ikään kuin eristää se pienempi maa kaikesta kansainvälisestä politiikasta. Niin paradoksaalista kuin se onkin, niin Venäjän mielestä pienen maan ulkosuhteiden Venäjän kanssa ei pitäisi olla poliittisia. He itse asiassa puhuvat siitä, että pitää pitää kaikki politisoimattomana. Eli tämä on vain tällaista käytännöllistä yhteistyötä, josta tulee taloudellisia hyötyjä meille molemmille, että ei teidän pidä ajatellakaan mitään tuollaisia. Se mistä tämä kaikki on alkanut, tämä kiristyminen, niin se vuosi 2012 oli yksi lähtölaukaus. Sen jälkeen Venäjältä alkoi tulla koko ajan autoritaarisempi yhteiskunta. Olihan se ollut sitä aina. Heti Putinin presidenttikauden alusta lähtien siellä laitettiin oligarkit kuriin, kansallistettiin Jukos, ja jaettiin Putinin lähipiirille. Mutta se kehitys alkoi kiihtyä 2012 lähtien. Ja Venäjä alkoi varautumaan syvempään konfliktiin lännen kanssa, joka sitten pari vuotta myöhemmin laukesi Ukrainassa. Siitä pitäen on ollut tämmöinen trendi kohti syvempää vastakkainasettelua siellä. Ja nyt me ollaan päädytty siihen, Venäjä on hyökännyt Ukrainaan. Ja esittänyt syyksi tällaisen eksistentiaalisen uhan Venäjälle. Ja lännen moraalittomuuden. Siinä on jopa uskonnollinen ulottuvuus heidän mukaan, että kysymys on jostain arvojen välisestä kamppailusta hyvän ja pahan välillä. Ja pahuutta edustaa länsimaat. Se on tavallaan näin syväksi mennyt. Mutta sekin on tällainen asia, että josta merkit on ollut havaittavissa paljon aiemmin. Kysymys on kehityksestä, joka on nyt kulminoitunut tähän pisteeseen.

Ville: Muuttuuko vuoden 2012 jälkeen Venäjän suhtautuminen Pohjoismaihin?

Jyri: Voi sanoa sen, että Venäjän suhde Ruotsiin on ollut ongelmallinen koko ajan tavallaan. Tai Venäjä on pitänyt Ruotsia tällaisena ongelmatapauksena. Jo ihan Georgian sodasta lähtien, jolloin Ruotsista esitettiin aika kovaa kritiikkiä Venäjän suuntaan, hyvin kaukonäköistä kritiikkiä tosin. Venäjä on suhtautunut nihkeästi moneen muuhunkin Ruotsin toimenpiteeseen. Ja kaiken tämän ytimessä on käytännössä se, että Ruotsi ei toimi niin kun Venäjä haluaisi pienemmän maan, ja Venäjän naapurimaan, toimivan. Joka on se, että ei mukauduta Venäjän vaatimuksiin. Ei totella heitä silloin, kun he haluavat jotain. Ja kritisoidaan heitä liikaa jostain asioista. Että Venäjän suhde Ruotsiin on ollut, tai se on pitänyt sitä suhdetta, ja esittänyt sen suhteen olevan, ongelmallinen koko ajan. Toisin kuin esimerkiksi suhde Norjaan, jonka he esittivät olevan todella hyvällä tasolla ihan

tähän vuoteen 2014 asti, jopa 2015 asti jossain määrin. Ja Suomen kanssa se retoriikka on ollut jatkuvaa ihan näihin, käytännössä tätä sotaa edeltävään aikaan.

Ville: No nämä Venäjän puheet ei ainakaan ole laimentuneet viime vuosina. Ja nyt vuonna 2021 Venäjä päivitti kansallisen turvallisuuden strategiaansa. Siinä painotettiin tällaisia etupiirijatteluja. Niin miksi tämä etupiirijattelu on Venäjälle jälleen tärkeää?

Jyri: Niin, no siinä turvallisuusstrategiassa on kiinnostava se, että se on mun tietääkseni ensimmäinen kerta, kun heidän virallisissa strategiapapereissa, ja tämä kansallisen turvallisuuden strategiahan on siis heidän tärkein strateginen ohjausasiakirjansa. Niin siellä puhutaan oikeasti, että maailmassa on käynnissä etupiirikamppailu. Ja lisätään perään, että sotilaallisen voiman käyttö geopolitiittisten tavoitteiden saavuttamisen välineenä, niin sen merkitys kasvaa. Että se oli aika kovaa puhetta viime heinäkuussa. Siitä voitiin ehkä nähdä, että mitä nyt on sitten tapahtunut. Mutta tämä etupiirijattelu itsessään, niin sillä on kyllä pidemmät perinteet. Esimerkiksi nämä Venäjän niin sanotut turvatakuuvaatimukset, niin presidentti Dmitry Medvedevin kaudella esitettiin suunnilleen vähän samansuuntaisia. Silloin ei ollut ehkä vaatimuksia, vaan enemmänkin esitettiin tällaisia asioita, joista haluttaisiin sopia. Että se on pinnan alla ollut aina siellä. Ja jos ajatellaan, että jo 90-luvullakin Venäjä vastusti uusien jäsenmaiden liittymistä Natoon. Tällaiset tietyt peruselementit siellä on pysynyt koko ajan. Tämä etupiirijattelu, niin mä luulen, että se liittyy ennen kaikkea heidän ajatteluun siitä, että he ovat suurvalta. Ja koska ovat suurvalta, niin suurvalloilla kuuluu olla etupiiri. Ulkoministeri Lavrov on esimerkiksi puhunut tällaisena ideaalina 1800-luvun tilanteesta, jossa oli suurvaltojen konsertti, tai sinfonia, suurten sinfonia. Jossa suurvallat ikään kuin päättää keskenänsä yhteiset pelisäännöt ja manageraa sitä maailmanpolitiikkaa sillä tavalla. Pienten tehtävä on olla siinä kuorossa sitten laulamassa niiden suurten lauluja. Että hyvin suurvaltakeskeinen, geopolitiittinen ajattelu, niin se ei ollut ikinä kadonnut Venäjältä.

Ville: Palataan vielä tuohon naapuruusajatukseen ja teemaan. Korjaa, jos mä olen väärässä, mutta Venäjän voisi tulkita olleen hyvin tyytyväinen siihen, että se sai luvan tähän Fennovoima-hankkeeseen, jonka taustalla on siis Venäjän valtiollinen Rosatom. Niin kerro vähän näiden energiahankkeiden tärkeydestä Venäjälle.

Jyri: Venäjä on korostanut niitä kaikessa viestinnässään. Sieltä nousee esille, jos pitää nimetä pari, Fennovoima ja Nordstream. Nordstream on ollut kiinnostavin erityisesti Tanskassa. Mutta tosin myös Suomessa. Tanskassa ehkä sen takia, koska heillä on ollut enemmän ongelmia niiden rakennuslupien kanssa siellä. Mutta Venäjä näkee tällaiset suuret strategiset hankkeet myös vaikutusvaltansa kasvun välineenä, että ne luo tällaisia pysyviä riippuvuussuhteita. Siinä käytetään näitä yhteisiä taloudellisia etuja, jotka väistämättä syntyy, jos on joku valtava bisneshanke, jossa on valtavasti rahaa kiinni. Ja sen ympärille syntyy alihankintaketjuja. Niin ajatuksena on, ja he ovat tämän jopa suoraan sanoneet, että silloin se synnyttää myötämielisiä ajatuksia siinä toisen maan väestössä. Sitten voidaan palata siihen, mitä sanoin siitä, että se kohdemaa sitten alkaa itsenäisesti itse tekemään sellaisia päätöksiä, jotka on Venäjälle mieleen. Jos katsoo sitä, että miten Venäjä suunnilleen runnoi sen Fennovoima-hankkeen läpi aikanaan, että heillähän oli se kroatialainen bulvaaniyritys, jolla he yrittivät kiertää näitä kotimaisuussäädöksiä. Niin se oli heille niin tärkeä

saada se läpi varmaan juuri tästä syystä, että sillä tavalla voidaan vaikuttaa siihen, miten Suomessa suhtaudutaan Venäjään pitkällä aikavälillä. Että nyt tietysti, kun näyttää siltä, että se hanke ei toteudu, niin varmaankin he ovat melko tyytymättömiä tilanteeseen.

Ville: Fennovoima-hanke on tällä hetkellä työ- ja elinkeinoministeriössä jumissa. Luuletko, että tämä hankkeen jumiutuminen antaa Venäjälle jonkinlaista vipuvartta?

Jyri: Mä uskon, että enemmänkin tässä on se, että se vipuvarsi on nyt poistumassa. Että Venäjällä ei nykyisessä tilanteessa ole hirveästi varaa esittää enää mitään vaatimuksia kellekään. Jos ajatellaan jotain tyypillisiä taloudellisen painostamisen keinoja, niin ajatellaan vaikka Finnairin ylilento-oikeuksia Venäjälle, jotka on ollut hyvin tärkeitä Finnairin strategialle, joka on keskittynyt Aasian lentoihin. Niin, no niitä ei enää ole. Yritykset vetäytyvät Venäjältä. Venäjälle on asetettu voimakkaampia talouspakotteita, mitä varmaan sen kokoiselle maalle on ikinä asetettu. Että siellä ei hirveästi ole enää sellaista vanhanmallista vipuvartta, jota voisi enää käyttää.

Ville: Kun Venäjään, ja ylipäätään sen käyttäytymiseen ja tähän puheeseen liitetään yleensä paljon mystisyyttä, Venäjä aina sumuttaa. Aina on tulkinnanvaraa. On puhuttu myös hullun miehen taktiikasta. Onko Venäjä loppujen lopuksi kuitenkin tässä hämäävyydessään ilmeinen? Kun tuntuu, että siellä taustalla on aina erittäin selkeä päämäärä, pyritään suoraan toimintaan. Onko Venäjä sitten loppujen lopuksi aika looginen toiminnassaan?

Jyri: No on se sen puhetapa ainakin melko systemaattista. Ainakin me voidaan odottaa sitä, että sumuttaminen on jatkuvaa. Ja että he pyrkivät jatkuvasti vaikuttamaan vastapuoleen, jotta nämä vastapuolen tyypit alkavat toimimaan heidän haluamallaan tavalla. Että sellaiset tietyt peruselementit heidän ulkopoliitikassaan on pysyneet samoina jo pitkään, ja voidaan odottaa, että ne pysyy jatkossakin. Siinä mielessä ehkä se arvaamattomuus, niin se on omalta osaltaan myös, se saattaa olla jopa Venäjän strategia, että he haluavat vaikuttaa sellaisilta, jotta se vastapuoli on koko ajan varpaillaan. Ja sillä tavalla ennakoit vähän etupainotteisesti, että mitä ei kannata tehdä. Sellaista me voidaan ainakin odottaa, että sieltä tulee tämän sortista aggressiivista retoriikkaa jatkossakin.

[rauhallista tunnusmusiikkia]

Ville: Hyvä kysymys -podcastissa esitetään totta kai myös hyvä kysymys, joka tulee studion ulkopuolelta. Tällä kertaa kysymyksen esittää keskustan kansanedustaja ja puolustusvaliokunnan jäsen Eeva Kalli.

Eeva: Toimivat merikuljetukset Itämerellä ovat Suomelle ja Suomen huoltovarmuudelle kriittisen tärkeitä. Miten Venäjä reagoisi, jos Suomi ja Ruotsi päättäisivät hakea Nato-jäsenyyttä? Miten se mahdollisesti näkyisi Venäjän toiminnassa Itämeren alueella?

Jyri: Tietysti tämä huoltovarmuuskysymys on tunnistettu yhdeksi potentiaalisiksi riskitekijäksi jo pitkän aikaa sitten, johtuen siitä, että Suomihan on huoltovarmuuden näkökulmasta saari. Meidän merikuljetuksemme tulevat sieltä. Kyllähän Venäjällä on kyky monenlaista kiusaa aiheuttaa sielläkin. Mutta pitää tietysti muistaa, että Itämeri on myös Venäjän huoltovarmuudelle melkoisen tärkeä. Eli siinä vaiheessa, jos he alkavat aiheuttaa vakavia ongelmia siellä, niin saattaa tulla sellaisia vastatoimenpiteitä, että he kärsivät siitä melkoisen paljon itsekin. Pietarin laivaliikennehän kulkee sieltä maailman merille. Heillä on tietysti satamia myös arktisella alueella, mutta ne kuljettaa käytännössä nesteytettyä maakaasua ja öljyä Itä-Aasiaan. Että yksittäisiä vastatoimia tämän jäsenyyshakemuksen tullessa kyseeseen. Niitä on vaikea ennakoida, että mikä se olisi. Mä uskon, että jollain tavalla he kyllä pyrkisivät heittämään kapuloita rattaisiin. Että se on myös omalla tavallaan Venäjälle arvovaltakysymys siinä mielessä, että jos he vain päästävät Suomen ja Ruotsin Natoon ilman, että he tekevät mitään, niin silloin Venäjällä saatetaan ajatella, että no nyt ne saattaa sitten seuraavaksi tehdä jotain muutakin, mistä me ei tykätä, kun he eivät enää pelkää meitä edes. Mä en usko, että he pystyisivät oikeastaan estämään sitä hakemuksen hyväksyntää ja Suomen liittymistä jäseneksi. Mutta varmaan he pyrkivät kuitenkin häiritsemään tilannetta jollain tavalla. Mutta mikä se häirinnän muoto olisi, niin sitä en osaa sanoa.

Ville: Uskotko, että Itämerellä nähdään jonkinlaidista ennakkointia Venäjän suunnalta, kun tulee ajankohtaiseksi tämä Nato-hakemus? Jos tulee.

Jyri: No, monestihan he ovat reagoineet kaikkiin asioihin, joita esittävät sotilaallisina uhkina itselleen, niin omilla sotilaallisilla painostustoimilla. Että jotkut ilmatilaloukkaukset, Itämerellä tällaiset vaaralliset lennot. Niitähän he harrastivat jo 2014, 2015 hyvin paljon. Kaikki tällainen on heidän pelikirjassaan, ja me saatetaan nähdä myös sellaista.

Ville: Kiitos haastattelusta, Jyri Lavikainen.

Jyri: Kiitos.

[rauhallista tunnusmusiikkia]

Ville: Kiitos, että kuuntelit valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan Hyvä kysymys -podcastia.

[rauhallista tunnusmusiikkia]

